

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta
Ústav sociálních a speciálněpedagogických věd

Bakalářská práce

Stereotypy o sociálním pracovníkovi u obyvatel Táborska

Vypracovala: Michaela Bendová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Alena Kajanová, Ph.D.

České Budějovice 2016

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá stereotypy o sociálním pracovníkovi u obyvatel Táborska. V teoretické části jsou vymezeny faktory, které ovlivňují vnímání veřejnosti a to zejména postoje, stereotypy a předsudky. Dále popisuje pojem sociální práce, její profesionalitu, hodnoty, pomoc a kontrolu. Zaměřuje se na vztah mezi sociální prací a masovými médii. Média dokáží přimět publikum ke změně chování a ovlivnit tak uspořádání společnosti. V jedné z kapitol je blíže představen sociální pracovník, především jeho kompetence, role a pravomoc. Sociální pracovník napomáhá prezentaci sociální práce a zaujímá v ní různé role. Se sociální prací souvisí stereotypy, které se vyskytují všude kolem nás a jsou běžnou součástí našeho života. Stereotypy jsou však zdrojem k utváření předsudků, kterých je v naší společnosti nespočetně mnoho.

Cílem práce je zjistit, jakým způsobem se stereotypizován sociální pracovník obyvateli Táborska. Jinak řečeno zmapovat pohled obyvatel na sociální pracovníky a zjistit, jaké stereotypy u nich převládají. Prostřednictvím kvantitativního výzkumu bylo provedeno výzkumné šetření, v rámci něhož byla použita metoda dotazování za pomoci sémantického diferenciálu.

Pro splnění práce byly stanoveny dvě výzkumné otázky:

VO1: Na jakých demografických faktorech závisí vnímání sociálních pracovníků veřejností?

VO2: Jaké jsou zdroje negativního vnímání sociálního pracovníka veřejností?

K výše uvedeným otázkám byly zvoleny následující hypotézy:

H1: Ženy vnímají sociálního pracovníka pozitivněji než muži.

H2: S rostoucím vzděláním roste pozitivní vnímání stereotypů sociálního pracovníka.

H3: Osoby, které zažily přímý kontakt se sociálním pracovníkem, na něj mají pozitivnější názor.

Výzkumný soubor celkem představuje 309 obyvatel Táborska, kteří spadají do věkové skupiny 15 – 35 let. Konkrétně se jednalo o 309 respondentů žijících v okrese Tábor. Získaná data byla zpracována pomocí popisné statistiky v programu MS Excel a testování hypotéz proběhlo v programu SPSS, metodou t-testu a korelace.

Vlastnosti, které přisoudili respondenti sociálnímu pracovníkovi, byly vymezeny pomocí sémantického diferenciálu. Svoje mínění o daném objektu zaznamenávali výběrem určitého bodu na škále od jedné do sedmi, kde jsou krajní body tvořeny dvojicí adjektiv protikladného významu. Z výsledku výzkumného šetření vyplynula následující zjištění. U první hypotézy byl zachycen statisticky významný vztah u vlastností pečlivý – nedbalý, hodný – zlý, zodpovědný – nezodpovědný, přátelský – nepřátelský, silná osobnost – slabá osobnost, ochotný – sobecký a vyrovnaný – nevyrovnaný. Výzkum ukazuje, konkrétně průměry z t-testu, že u těchto vlastností ženy vnímají sociálního pracovníka pozitivněji než muži. Ve druhé hypotéze je testováno, zda s rostoucím vzděláním roste pozitivní vnímání sociálního pracovníka. Test prokázal, že čím vyšší mají lidé vzdělání, tím více si myslí, že jsou sociální pracovníci nedocení, důležití a mají silnou osobnost. U třetí hypotézy byl zjištěn signifikantní vztah u vlastností zodpovědný – nezodpovědný, přátelský – nepřátelský, ochotný – sobecký, vyrovnaný – nevyrovnaný a nedoceněný – doceněný. Z výsledků z t-testu je vidět, že lidé s vlastní zkušeností mají pozitivnější názor na sociální pracovníky než lidé, kteří mají zkušenost zprostředkovanou, z médií nebo žádnou.

Výsledky výzkumu této bakalářské práce mohou sloužit jako zdroj informací pro veřejnost a mohly by zajímat sociální pracovníky z okresu Tábor. Pro snížení výskytu stereotypů, bych navrhovala vytvoření kampaně, kde bude veřejnost obeznámena s profesí sociálního pracovníka.

Klíčová slova:

Masová média – postoje – sociální práce – sociální pracovník – stereotypy

Abstract

This bachelor thesis deals with stereotypes of social worker at the residents of region Táborsko. In theoretical part, factors which influence public perception, especially their attitudes, stereotypes and prejudices are defined. Thesis further describes conception social work as such, its professionalism, values, help and control. It focuses on the relationship between social work and mass media. Media have the power to influence its audience to different behavior and thus have impact on reorganization of society. In one of the chapters the social worker is closely introduced. Especially his competences, roles and authority. Social worker helps to represent social work and takes different roles in it. With social work stereotypes are deeply wedded which occur everywhere around us and are ordinary part of our lives. However stereotypes are sources of creating prejudices of which is in our society countless.

Goal of this work is to find out how is the social worker stereotyped at the residents of region Táborsko. In other words goal is to explore opinion of inhabitants about social worker and analyze which stereotypes are represented the most. With quantitative research the research survey was implemented. Within this research the questioning method was used with semantic differential.

For fulfillment of the work, two research questions were set:

VO1: On which demographical factors depend the public perception of social workers?

VO2: What are the sources of negative public perception of social worker?

Following hypotheses were set toward above- mentioned questions:

H1: Women perceive social worker more positive than men.

H2: The higher education person has the more positive is stereotype perception of social worker.

H3: People who experienced direct contact with social worker have more positive opinion of him.

The research sample represents overall 309 inhabitants of region Táborsko. These representatives belongs to age group of 15 – 35 years. Concretely, it comprises of 309 respondents who live in region Táborsko. Collected data were analyzed by descriptive

statistics in MS Excel programme. Testing of hypothesis was realized in the programme SPSS with method t-test and correlation.

Characteristics, given to social worker by respondent, were defined by semantic differential. Respondents noted their opinion about particular object by choosing the mark on scale from one to seven. Endpoints were defined by pair of contradictory adjectives. From results of research survey the findings are following. For the first hypothesis significant statistic relation were found at human characteristics: careful – careless, kind – evil, responsible – irresponsible, friendly – unfriendly, strong personality – weak personality, willing – selfish, even tempered – unsettled. Research shows, concretely average from the t-test, that at these characteristics women perceive social worker more positive than men. For the second hypothesis was tested whether with growing education the positive perception of social worker grows as well. Test demonstrates that the more people are educated the more they think that social workers are priceless, important and they have strong personality. Last but not least, for the third hypothesis significant relation was found at characteristics responsible – irresponsible, friendly – unfriendly, willing – selfish, even tempered – unsettled and unrecognized – appreciated. From outcome of t-test it can be seen that people with own experience with social worker have more positive opinion than people whose experience is derived from media or they have none.

Results from research of this bachelor thesis may be used as a source of information for public and also may interest social workers from Tábor region. To limit the occurrence of stereotypes I would recommend to create campaign where the public will be familiarized with profession of social worker.

Key words:

Mass media – attitudes – social work – social worker – stereotypes

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 20. 4. 2016

.....

Michaela Bendová

Poděkování

Ráda bych poděkovala doc. PhDr. Aleně Kajanové Ph.D. za odborné vedení, laskavý přístup, cenné informace a rady, které mi poskytla při zpracování bakalářské práce. Poděkování patří také respondentům za jejich spolupráci.

Obsah

ÚVOD	10
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	11
1.1 Faktory ovlivňující vnímání	11
1.1.1 Postoje.....	11
1.1.2 Stereotypy	12
1.1.3 Předsudky.....	14
1.2 Sociální práce	14
1.2.1 Profesionalita a hodnoty v sociální práci	16
1.2.2 Pomoc a kontrola v sociální práci	17
1.2.3 Sociální práce a masová média	19
1.2.4 Obraz sociální práce v českých médiích.....	19
1.3 Sociální pracovník.....	21
1.3.1 Kompetence sociálního pracovníka	22
1.3.2 Role sociálního pracovníka.....	24
1.3.3 Pravomoc sociálního pracovníka	25
2 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	26
2.1 Cíl práce, výzkumné otázky a hypotézy	26
3 METODIKA	27
3.1 Metody a techniky sběru dat	27
3.2 Charakteristika výzkumného souboru.....	27
3.3 Vytvoření dotazníku.....	28
3.4 Proces sběru dat.....	28
3.5 Metoda vyhodnocování dat	29
4 VÝSLEDKY	30
4.1 Základní informace o souboru	30
4.2 Popisná statistika.....	31
4.3 Statistické vyhodnocení dat ve vztahu k hypotézám.....	38
5 DISKUZE	43
6 ZÁVĚR	47

7	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	49
8	PŘÍLOHY	52

ÚVOD

V dnešní době je téma sociální práce stále více aktuální a vyvíjí se. Podle mého názoru je sociální práce nedocenená, i když je ve společnosti pojem často užíván. Nelze ji označit za lehké povolání, jak si mnozí myslí.

Pro bakalářskou práci jsem si zvolila téma Stereotypy o sociálních pracovnících u obyvatel Táborska. V okrese Tábor bydlím a jako budoucího sociálního pracovníka mne zajímá, jak okolní společnost tuto profesi vnímá. Setkala jsem se ve větší míře s negativními názory, proto jsem se rozhodla zjistit, jak je na tom okolí s informacemi o sociálním pracovníkovi. Domnívám se, že mnozí netuší, co si mají představit pod pojmem sociální práce či sociální pracovník. Kvůli stereotypům, kterými se společnost nechává ovlivnit, někteří nevědí, k čemu je sociální práce užitečná. Nedokážou ji tedy ani dostatečně ocenit a ve společnosti pak panují na tuto profesi názorové odlišnosti.

Jedním z největších producentů stereotypů jsou média, která nás, ať chceme nebo nechceme, provází na každém kroku. Odráží hodnoty, které platí či převažují ve společnosti a tím také vytváří určité stereotypy. Stereotypy jsou běžnou součástí našeho života, vyskytují se všude kolem nás a jsou zdrojem k utváření nejrůznějších předsudků.

Stereotypy a předsudky jsou východiskem všech forem diskriminačního jednání. Málokdo si při vyslovení vět jako je například „Romové zneužívají sociální dávky“, uvědomí, co vlastně činí. Časté opakování takového výroku způsobuje, že o jejím obsahu přestáváme pochybovat, věta se stane podvědomou a stane se předsudkem.

V teoretické části práce jsou vysvětleny postoje, stereotypy a předsudky. Zabývá se tématem sociální práce a to zejména profesionalitou, pomocí a kontrolou. Dále je blíže představen sociální pracovník, především jeho kompetence, role a pravomoc.

Ve výzkumné části jsou popsány cíle, výzkumné otázky, hypotézy a metodika. Cílem práce je zmapovat pohled obyvatel Táborska na roli sociálních pracovníků. Dalším cílem je zjistit prostřednictvím kvantitativního výzkumu, co je příčinou negativních názorů na sociální pracovníky. Všechna data byla shromažďována metodou dotazování s využitím techniky sémantického diferenciálu. Výzkumný soubor se skládal z 309 respondentů od 15 do 35 let.

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

1.1 Faktory ovlivňující vnímání

Každý člověk je, ať chce nebo nechce, v kontaktu s ostatními lidmi, kteří ho nějakým způsobem ovlivňují, a on sám jejich projevy vnímá a aplikuje. Vytváří si k nim nějaký vztah a dává jim význam. Sociální vnímání je proces, který zahrnuje vyřídění skutečných informací a určitý specifický způsob jejich zpracování. Vnímání ostatních lidí je výsledkem určitých zkušeností s danými projevy. Interpretace a vnímání reality jsou ovlivněné a naučené postoji nebo názory dané společnosti (Vágnerová, 2005).

Předsudek a stereotyp jsou termíny, které se nejčastěji vyskytují v kontextu s určitým postojem (Novák, 2002).

1.1.1 Postoje

Postoje je možné definovat jako přetrvávající získané dispozice k určitému hodnocení ve vztahu k objektům. Postoj ovlivňuje, jaké emoce u člověka objekt vyvolává, jakým způsobem ho člověk hodnotí a vnímá. Má vliv i na to, jaký pro něj má význam a jak bude pravděpodobně reagovat. Vyjadřuje trvalejší vztah, ze kterého vyplývá sklon k určitému chování. Postoje většinou vycházejí z hodnotové hierarchie určité osobnosti a vyznačují se různou mírou intenzity a speciálním stupněm stálosti. Postoj lze zaujmout k čemukoliv (Vágnerová, 2005).

Lidé se navzájem milují, ale i nenávidí, mají i nemají se rádi, souhlasí spolu či nesouhlasí. Někteří se přou či přesvědčují se a někdy se jim dokonce povede jeden druhého přemluvit. Každodenně se stáváme obětí několika pokusů o ovlivnění i v masmédiích, jejichž cílem je posílení nebo změna našich subjektivních postojů (Hewstone, Stroebe, 2006).

Postoje vyjadřují náš konkrétní vztah k objektům v našem prostředí, konkrétně co upřednostňujeme, nebo co nemáme rádi (Výrost, Slaměník, 2008). Již mnoho autorů se snažilo definovat postoje. Například Fishbein a Ajzen je definovali jako „naučené

predispozice k celkově příznivé nebo nepříznivé reakci na daný objekt, osobu či událost“. Výše zmíněná definice zdůrazňuje tři základní rysy postojů: jsou naučené, týkají se příznivých či nepříznivých reakcí a jsou konzistentní (Hayesová, 2007).

Podle Vágnerové (2005) je postoj tvořen třemi složkami:

- kognitivní složka, která znamená celek myšlenek a názorů na situaci nebo objekt, ke kterému jedinec zaujímá určitý postoj;
- citová složka, jež se projeví emocionálním hodnocením nebo prožitkem, který podnět obvykle v dané osobě vyvolává;
- konativní složka je vnějším projevem postoje (tendence jednat daným způsobem) a chování jedince je ovlivněno emoční a rozumovou složkou postoje.

Objektem postoje může být cokoli a předmět postoje může být abstraktní, ale i konkrétní. Mohou jím být osoby, skupiny nebo neživé věci. Postoje se manifestují různými způsoby a vycházejí ze zkušenosti. Zkušenosti i manifestace mají většinou tři komponenty: kognitivní, emoční a behaviorální. Kognitivní komponent obsahuje přesvědčení o objektu postoje, emoční tvoří emoce a pocity, které vyvolává objekt. Poslední komponent je behaviorální a zahrnuje jednání směřující k objektu. Tříkomponentový model postojů předpokládá, že jsou jednotlivé postoje kombinací tří různých modů zkušenosti, ale i reakcí na objekt. Postoje jsou produktem kognitivních, emočních a behaviorálních procesů a ty se zase kognitivně, emočně a behaviorálně projevují (Hewstone, Stroebe, 2006).

1.1.2 Stereotypy

Stereotypy jsou zobecněná předsudečná přesvědčení určující očekávání. Pro sociální práci jsou velmi důležité stereotypy tzv. většinové společnosti, které se týkají klientů sociálních služeb, ale i jejich rodin. Například první druh stereotypu je přesvědčení, že všichni Romové jsou nespolehliví a líní. Profesionálním stereotypem, který se týká klientů, je například postoj k lidem jakéhokoli věku s mentálním postižením jako k dětem, které musí být vychovávány (Matoušek, 2003).

„Stereotypy se rozumí zkratkovité představy o věcech, osobách, skupinách a institucích, přičemž tyto zkratkovité představy jsou připisovány všem jednotlivcům patřícím k dané skupině nebo třídě jevů“ (Novák, 2002, s. 10). Stereotyp je příliš silné přesvědčení spojené s nějakou kategorií, ať už je pozitivní nebo negativní. Jeho funkce je taková, že má rozumně vysvětlit naše chování či postoj vůči dané kategorii (Allport, 2004).

Stereotyp představuje koncentraci dané životní zkušenosti, která je předávána sociálně. Podporuje jak naši orientaci ve světě, tak identifikaci naší role. Tímto způsobem se dají formulovat například stereotypy mužského a ženského jednání. Bez stereotypů se v žádném případě nelze obejít. Na chvíli si představme, že bychom při každém okamžiku podvolovali své jednání i projevy rozumové analýze a vyvozovali z ní reakce (Jirásková, 2006).

Na percepci každé skupiny lidí mohou působit stereotypy, které mnohdy více odrážejí osobnost samotného poznávajícího než kvality poznávaných objektů. Stereotypizaci lze definovat jako tendenci hodnotit lidi generalizovaně, a to na základě předem daných kritérií, která se mnohdy objevují na základě povrchně utvořených charakteristik. Stereotypem je chápán zafixovaný zkratkovitý názor na objekt či jev. Vytváří se často za pomoci jednostranné nebo specifické zkušenosti. Slouží také ke zjednodušení sociální orientace, ale bývá zdrojem zkreslení i nepřesností. Hlavní chybou je tendence vnímat člověka v první řadě jako člena určité skupiny a přehlížet jeho vlastnosti či kvality. Stereotypizace může zacházet až do takových extrémů, kdy přisuzujeme veškerým příslušníkům stejné skupiny identické vlastnosti a očekáváme, že se vzhledem k tomu budou i stejně chovat (Vágnerová, 2005).

Allport (2004) říká, že stereotypy mohou, ale nemusí vzejít ze zrnka pravdy, že lidem pomáhají zjednodušit si kategorie, že ospravedlňují antipatii a že někdy slouží jako projekční plátno našim vlastním vnitřním konfliktům. Je tu však ještě další, mimořádně důležitý důvod, proč vůbec existují. Dostává se jim společenské podpory, neustále je ožívují a vtlokají lidem do hlavy masmédiá – prostřednictvím románů, povídek, novinových článků, filmů, divadelních představení, rozhlasů nebo televize.

1.1.3 Předsudky

Předsudky jsou specifickým druhem postojů, jež jsou tradicí upevňované postoje (Nakonečný, 2009).

Předsudek je předem zformovaný postoj k nějakému objektu, jež se projevuje bez ohledu na povahu či individualitu objektu. Člověk, který má předsudky, neuvažuje při hodnocení jiné osoby nad žádným způsobem alternativy. Výsledek jeho posouzení je dopředu určen jakoukoliv vlastností dotyčného člověka. Předsudky mohou být negativní i pozitivní (Hayesová, 2007).

Předsudky jsou specifickou kategorií postojů. Takový druh postojů se vyznačuje slabou kognitivní složkou, ale velmi silným emočním nábojem. Znamená to, že lidé mají s určitou skutečností minimální nebo žádné osobní zkušenosti a mají o ní málo informací. Takové postoje se vytvářejí bez kompletních znalostí a pro svou iracionalitu bývají velice těžko ovlivnitelné. Odolnost a zaujatost vůči rozumovým argumentům jsou specifickým znakem předsudku. Součástí předsudků jsou již zmíněné stereotypy, tj. zafixované zkreslené a zjednodušené názory, většinou na určitou skupinu lidí, která je speciálně vymezena. Předsudky bývají přenášeny od dalších lidí za pomoci sociálního učení. Bývají snadno přijímány, protože tvoří pocit bezpečí a jistoty a nevyžadují úsilí. Většinou vedou k diskriminačním projevům a na chování lidí mívají z větší části negativní vliv (Vágnerová, 2005).

1.2 Sociální práce

Slovník sociální práce definuje sociální práci jako společenskovední disciplínu a oblast praktické činnosti. Jejím cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů (chudoby, zanedbávání výchovy dětí, diskriminace určitých skupin, delikvence mládeže, nezaměstnanosti aj.). Sociální práce se opírá jednak o rámec společenské solidarity, jednak o ideál naplňování individuálního lidského potenciálu. Sociální pracovníci pomáhají jednotlivcům, rodinám, skupinám i komunitám dosáhnout způsobilosti k sociálnímu uplatnění nebo ji navrátit. Kromě toho pomáhají vytvářet pro jejich uplatnění příznivé společenské podmínky (Matoušek, 2003).

Praktické cíle v sociální práci jsou podle Americké asociace sociálních pracovníků následující:

- podpořit schopnost klienta řešit problém, vyvíjet se a adaptovat se na nároky;
- zprostředkovat klientovi agentury, které mu mohou poskytnout služby a potřebné příležitosti;
- napomáhat systémům podpory klientů, kde sociální pracovník může být v roli poskytovatele, supervizora, organizátora služeb, konzultanta nebo v roli obhájce;
- zlepšovat a rozvíjet sociální politiku (Matoušek, 2013).

Sociální práce odráží převažující ideály ve společnosti. Identita se vyvíjí mezi situací v praxi, společenskou situací a sociální situací klientů. Je však ovlivněna tím, jak sociální pracovník s klientem zachází, co přesně dělá a jak řeší jednotlivé situace. Vzdělávací proces je součástí vytvoření si identity oboru (Havrdová, 1999).

Sociální práce je základním nástrojem sociální pomoci. Můžeme ji chápat jako proces, kterým se pomáhá lidem prostřednictvím vhodných sociálních služeb. Tím lze řešit nebo zmírnit jejich sociální i osobní problémy, které nejsou schopni sami zvládnout. Sociální práce ve státních nebo nestátních organizacích vyžaduje znalost vývoje člověka, jeho chování, znalost ekonomických institucí, klade důraz na osobnostní kvality sociálního pracovníka a profesionální připravenost. Vývoj sociální práce ukázal, že tato disciplína vychází ze systému teoretických poznatků psychologie, medicíny, ekonomie, pedagogiky, sociologie a jiných. Všechny tyto disciplíny ovlivňují její vývoj a podílí se na jejím definování. S většinou těchto disciplín sdílí sociální práce postupy, které si pak převede pro své potřeby s ohledem na cíle (Vrtišková, 2009).

V praxi se můžeme setkat s různými představami o sociální práci. Stoupenci mívají tato společná očekávání:

- že sociální pracovník bude klientům pomáhat překonávat veškeré nesnáze, které vychází z nesouladu mezi očekáváním sociálního prostředí a schopností klientů zvládat tato očekávání,
- že bude pracovat takovým způsobem, jenž bude přijatelný pro klienta i sociální prostředí (Musil, Nečasová, 2008).

Sociální práce se zabývá interakcemi mezi člověkem a sociálním prostředím. Pomoc se zaměřuje na podporu klientů při zvládnání nepříznivé sociální situace. Sociální práce v sobě nese rysy komplexnosti a jedinečnosti k řešení takové sociální situace, a to z hlediska ekonomického, psychologického, sociologického, zdravotního, právního nebo pedagogického (Vrtišková, 2009).

Jiné pomáhající profese se zabývají jen některou z překážek zvládnání situace. Například medicína se zabývá zdravotním stavem pacienta a psychologie se zaměřuje na problémy klienta. Přístup sociálních pracovníků se liší, především v předmětu intervence, kdy je situace klienta vedena jako celek. Znamená to pozorně se zaměřit na všechny aspekty situace, ve které se klient ocitá (Vrtišková, 2009).

1.2.1 Profesionalita a hodnoty v sociální práci

Slovník sociální práce definuje profesi sociální práce jako zaměstnání, které vyžaduje zvláštní dovednosti a znalosti. Standardy i profil profese určují do jisté míry prestiž profese, která stoupá a to s mírou její nezávislosti na správě státu. Profesní standardy vymezují způsob práce v pomáhajících profesích. Mohou ji vykonávat zaškolení pracovníci, ale i dobrovolníci (Matoušek, 2003).

Thelenová (2011) ve své publikaci uvádí, že otázka profesionality sociálních pracovníků je zásadní. Profesionál je ten, který vstupuje do mezilidských vztahů za okolností, kdy jde o narušení tělesné, psychické a sociální integrity jedince. Sociální pracovník nabízí pomoc a současně souhlasí, že bude dočasně věnovat svůj čas, pozornost a respekt jiné osobě nebo osobám, které budou dočasně v roli klienta. Smyslem je dát klientovi příležitost k poznání sebe sama, objevení a objasnění vlastního způsobu života, což obohacuje klientův život.

Sociální pracovníci jako profesní skupina sdílejí společenské hodnoty, které jsou obsaženy v etickém kodexu (Matoušek 2013). „*Hodnotou rozumíme zobecnění snahových tendencí člověka a přitažlivost zamýšleného cíle (proč cosi konkrétního chceme, co nás nejvíce zajímá)*“ (Farková, 2008, s. 113). Hodnoty jsou v sociální práci důležité z mnoha důvodů. Za prvé určují povahu sociální práce a za druhé povahu vztahu

mezi klientem, sociálním pracovníkem, kolegy i širší společností. Hodnoty také ovlivňují, jakou metodu sociální pracovník zvolí a jsou důležité například i při řešení etických dilemat. Dá se říci, že principy práce s klienty jsou na hodnotách založeny. Z historického hlediska plyne, že hodnoty, na které se klade důraz, se mění (Matoušek, 2013).

1.2.2 Pomoc a kontrola v sociální práci

Pomáhání je proces, kde mezi dvěma lidmi vzniká určité napětí při dialogu o tom, jaký krok je považován za nejlepší a co je právě teď nejdůležitější (Kopřiva, 2006). Pomáhat lidem znamená pomoci tak, aby si poté dokázali sami pomoci. Zde lze uvést známé podobenství, jak pomoci člověku, který je hladový. Skutečnou pomocí v této situaci není věnovat mu část úlovku, ale naučit ho chytat ryby. Pomáhat lidem znamená objasnit a určit problém tak, aby se člověk samostatně mohl rozhodnout, co udělá (Matoušek, 2013).

Základem pomáhajícího chování mezi lidmi je kulturní princip, který silně přetvořil biologický základ člověka. Pro lidi má nesmírný význam dispozice k identifikaci, tedy vrozená schopnost ztotožnit se s ostatními, která je v úzké součinnosti s geneticky podloženým sklonem k učení se napodobováním (Géringová, 2011).

Od sociálních pracovníků, kteří jsou věrni poslání svého oboru, se očekává, že budou klientovi pomáhat překonávat nejrůznější překážky, jež mu brání zvládat očekávání sociálního prostředí. Podpora rovnováhy mezi klientem a jeho sociálním prostředím je podmíněna zaměřením na komplex různorodých okolností, které ve svém souhrnu představují specifickou životní situaci klienta. Mezi tyto okolnosti patří jak charakteristiky jedinců či skupin, tak charakteristiky prostředí, ve kterém tyto jedinci a skupiny žijí (Musil, 2004).

Výchova v rodině je dobrým prostředkem k demonstraci rozlišení pomoci a kontroly. Aby se lidská bytost stala právoplatným členem společnosti, musí se do ní začlenit. Během tohoto procesu na něj musí někdo dohlížet, řídit ho a usměrňovat, protože bez vhodného vedení by neměl šanci osvojit si potřebné návyky, jak lze demonstrovat na tzv. vlčích dětech, které nevyrostaly bez odpovídajících sociálních vzorů. Tito jedinci nebyli

schopni plnohodnotně fungovat v lidské společnosti, protože jim nikdo nenabídl vzor, který by mohly napodobovat a následovat. Nikdo je nenaučil mluvit, natož se vhodně vyjadřovat, nevedl je k potřebě slušného chování, k dodržování kulturních a společenských tradic. Dělají to všichni, kteří se kolem něj pohybují, ale především rodiče. Tato průprava, kterou si rodiče berou na starost, vytváří dítěti příležitost, jak žít s ostatními lidmi. Tomuto postupu se říká výchova nebo socializace. Samotná socializace je vedena potřebou lidí žít spolu a z toho plynoucí nutností zařazovat nové členy, čili připodobnit je obrazu svému, potřebou rodičů, aby jejich dítě bylo podle společenských pravidel i norem (Úlehla, 2005).

„Socializace = proces, v němž dochází k postupné přeměně člověka jako biologické bytosti v bytost společenskou. Realizuje se ve společenském životě, zejména v průběhu mezilidských interakcí“ (Úlehla, 2005, s. 20). Socializace znamená celoživotní proces začleňování se do společnosti, neboli zespolečnění. Jedná se o proces dynamický a aktivní (Velemínský, 2009). Označuje se tím přirozené vrůstání člověka do prostředí života společnosti, které začíná v raném dětství a pokračuje celý život, protože je to v podstatě proces sociálního učení, tj. utváření psychiky vlivem sociálních zkušeností (Nakonečný, 2005).

Účinná pomoc při řešení mezilidských konfliktů předpokládá, že pomáhající pracovník bude neutrální. Znamená to, že pracovník vychází vstříc všem účastníkům sporu, ale ne takovému názoru, který by mohl vyvolat spojenectví s jakýmkoliv účastníkem proti jinému (Kopřiva, 2006).

Úlehla (2005) říká, že aby pracovník věděl, kdy může mluvit o pomoci, musí pomoc chápat jako výsledek interakce s klientem. Prvním krokem je přání klienta, jinak řečeno objednávka. Druhým krokem je nabídka od sociálního pracovníka. Tyto dva kroky se opakují a výsledkem nabízení pomoci je dohoda o pomoci, neboli o kontraktu. To jsou pravidla, která si pracovník s klientem domluvili pro společnou práci. Pomoc je tedy dojednaný způsob práce, kterou si klient přeje. Nejdříve ji pracovník nabídl a klient posléze zvolil. Pracovník a klient spolu nemusí jednat jen v rovině nabízení pomoci, ale i v rovině přebírání kontroly. Pracovník by měl umět zvládat oba způsoby jednání a měl by být schopen jasně rozlišit, která z variant byla vybrána. Rozlišování kontroly a pomoci

se může zdát jednoduché a pro běžný život nepodstatné, ale pracovník se nenachází v běžném životě. Objevuje se ve zvláštní profesionální situaci a to ho zavazuje k tomu, aby opakovaně prověřoval a zkoumal.

1.2.3 Sociální práce a masová média

Hromadné sdělovací prostředky neboli masová média, se stala významnou součástí současné moderní společnosti. Média dokážou člověka přesvědčit ke změně chování, formují veřejný smýšlení, posilují vzdělanost a informovanost publika. Mohou mít vliv na celkové uspořádání společnosti a mohou také zasahovat do mnoha oblastí, ve kterých se objevují sociální pracovníci (Sveřepa, 2005).

Žurnalistika dodává věcem důležitost a je schopna je zviditelňovat na veřejnosti. Události, o nichž média nepodávají informace, mají malý nebo žádný význam. Důležité jsou jen pro ty, jichž se dotýkají. Nikomu jinému na těchto událostech nezáleží, protože o nich nikdo další neví. Žurnalistika poskytuje všem událostem společenský význam, tím se stávají pro společnost skutečností (McNair, 2004).

Vzhledem ke kulturním a sociálním proměnám společnosti se masová média stala velice významnými aktéry veřejného, ale i soukromého života. Vedle rodiny, přátel, práce a školy zaujala média roli nepostradatelného činitele. Při vytváření názorů podíl médií narůstá a tím narůstá i možnost prorazit do soukromí lidí a udělat ho zájmem veřejným (Urban, Dubský, Murdza, 2011).

1.2.4 Obraz sociální práce v českých denících

Ve vztahu masových a sociální práce médií hraje podstatnou úlohu způsob, jakým je sociální práce médií prezentována. (Sveřepa, 2005) vybral tři vlivné české deníky, kterými jsou Mladá fronta DNES, Lidové noviny a deník Právo. Na jejich případu řeší otázky, jak často se píše o sociální práci, jaká témata se nejvíce zobrazují z oblasti sociální, jakým způsobem se nastolují témata, na co se primárně zaměřují a v jakých rolích vystupují sociální pracovníci.

Za sledované období září až listopad 2003 vyšlo v Mladé frontě DNES čtyřicet pět článků a nejvíce se psalo o sociálně právní ochraně dětí. Články se z větší části zaměřují na události, do kterých jsou sociální pracovníci začleněni jako odborníci, nebo jako účastníci. Hodnocení role úředníka bylo neutrální nebo spíše pozitivní. Články psané konkrétně o sociální práci hodnotily z větší části negativně. Ukázaly se i texty, které vznikly jako reakce na public relations aktivity neziskových organizací, které poskytují sociální služby. Označení sociální pracovníci se často v článcích neobjevují. Nalezneme je například pod pojmy streetworker, koordinátor projektu, pracovnice péče o dítě a jiné (Sveřepa, 2005).

V Lidových novinách vyšlo od září do listopadu 2003 celkem patnáct článků, které souvisely se sociální prací. Lidové noviny používaly velice často označení sociální pracovnice/pracovník, na rozdíl od ostatních deníků. Oproti předchozím deníkům byla sociální práce hodnocena pozitivněji. Z větší části se věnovaly tomu, co sociální práce dělá. Ostatních texty informovaly o událostech, které se pojily k sociálním pracovníkům. Sociální pracovník byl nahrazen většinou pojmem odborník či expert (Sveřepa, 2005).

Ve zpravodajství deníku Právo bylo otištěno, ve sledovaném období září – listopad 2003, celkem dvacet dva článků, které byly spjaté se sociální prací. Deník Právo měl největší počet témat souvisejících se sociální prací, které většinou patřily do kategorie public relations článků. V porovnání s ostatními deníky bylo zachyceno záporného hodnocení a sociální práce zde byla hodnocena negativně. Hlavním tématem bylo domácí násilí a týrání. Texty věnované samotné sociální práci hodnotily spíše negativně (Sveřepa, 2005).

Ze sledovaných materiálů se mohou vyvodit tři způsoby nastolování témat v souvislosti se sociální prací:

- informování o jiné události, se kterou sociální práce souvisí, příkladem může být zpravodajství o sporech ve výchově dětí, o dětské prostituci a o zanedbávání péče v domovech důchodců;
- zprávy o konkrétních postupech sociálních pracovníků;
- materiály, jako reakce na public relations aktivity poskytovatelů sociálních služeb jsou většinou doplněny o příběh uživatele daných služeb. (Sveřepa, 2005)

1.3 Sociální pracovník

Sociální pracovník je především profesionál, tedy člověk, který vykonává činnost nikoli na základě dobrovolnosti a intuice, nýbrž na základě odbornosti, vzdělání, kvalifikace a za peníze (Thelenová, 2011).

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v § 109 říká, že: „*sociální pracovník vykonává sociální šetření, zabezpečuje sociální agendy včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče, sociálně právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, depistážní činnost, poskytování krizové pomoci, sociální poradenství a sociální rehabilitace, zjišťuje potřeby obyvatel obce a kraje a koordinuje poskytování sociálních služeb*“ (Zákon č. 108/2006 Sb.).

Matoušek (2013) uvádí, že sociální pracovník pracuje především:

- s klienty, s jejich rodinami, příp. za svůj případ považuje celou rodinu;
- s přirozenými skupinami, např. s partou mládeže na sídlišti;
- s uměle vytvořenými skupinami, jakými jsou např. školní třídy nebo skupiny lidí trávicí život v ústavu sociální péče či ve vězení;
- s organizacemi, kde buď řídí činnost agentur poskytujících sociální služby, nebo vstupuje jako expert do organizací - pomáhá řešit problémy např. formou supervize;
- s místními komunitami, např. lidi, kteří žijí v jednom určitém místě;
- nebo jako expert při přípravě vyhlášek a zákonů.

Postavení sociálního pracovníka vymezuje zákon o sociálních službách, který upravuje předpoklady pro výkon profese v následujících oblastech:

- v sociálních službách;
- při pomoci v hmotné nouzi;
- ve věznicích;
- v sociálně-právní ochraně dětí;
- ve školách a školských zařízeních;
- ve zdravotnických zařízeních;
- v zařízeních pro zajištění cizinců;

- v azylových zařízeních (Vrtišková, 2009).

Profese sociálního pracovníka vznikla reakcí na řešení nepříznivé sociální situace, která způsobuje problémy celé společnosti. Staré mechanismy nedokážou problémy vyřešit a tak sociální pracovník vstupuje do boje za zlepšení společnosti. Může pracovat s jednotlivcem, skupinou nebo komunitou lidí. Sociálního pracovníka charakterizuje jeho úkol pomáhat člověku ke svobodnému životu, přispívat ke zlepšení narušených sociálních vztahů v přirozeném prostředí a učit jednotlivce správnému chování. Mají-li sociální pracovníci naplnit své poslání, musí propojit své klienty zpět s komunitou a také spojit ostatní odborníky do multidisciplinárních týmů. Tato praxe úspěšně probíhá v mnoha oblastech již několik let. Sociální pracovníci vedle své odborné činnosti zabezpečují komunikaci v rámci odborného multidisciplinárního týmu (Hanuš, 2007).

Sociální pracovníci dávají pozor na dodržování lidských práv u klientů. Respektují jedinečnost každého člověka bez ohledu na jeho původ, rasu či barvu pleti, etickou příslušnost, mateřský jazyk, věk, zdravotní stav, sexuální orientaci, ekonomickou situaci, náboženské a politické přesvědčení. Sociální pracovník pomáhá jednotlivcům, skupinám, komunitám a organizacím svými dovednostmi, znalostmi a zkušenostmi při jejich rozvoji, řešení konfliktů a následků. Sociální pracovník respektuje právo každého jedince na seberealizaci tak, aby nedocházelo k omezení práva druhých osob. Sociální pracovník musí dát přednost své profesionální odpovědnosti, před soukromými zájmy a jeho služby by měly být na nejvyšší odborné úrovni (Matoušek, 2013).

1.3.1 Kompetence sociálního pracovníka

Matoušek (2013) říká, že pravděpodobně nejambicióznější formulaci kompetencí sociálního pracovníka na úrovni magistra sociální práce, podává americká Rada pro vzdělávání v sociální práci (zkráceně podle Zastrowa, 1995):

- uplatňovat dovednost kritického myšlení v pracovním kontextu, včetně dovednosti uplatňovat teorii v praxi;
- pracovat v souladu s etickými principy sociální práce a to s ohledem na pozitivní význam odlišnosti;

- být schopen profesionálně využívat vlastní osobnost;
- znát strategie, kterými se dá dosáhnout ekonomické a sociální spravedlnosti;
- rozumět historii sociální práce a znát její současnou podobu;
- umět uplatnit znalosti při práci s různými cílovými skupinami;
- uplatňovat znalosti při práci se specifickými problémy;
- kriticky uplatňovat a analyzovat znalost biopsychosociálních činitelů, které ovlivňují vývoj jedince a porozumět interakci mezi jednotlivcem a sociálním systémem;
- analyzovat vliv sociální politiky na život klientů, sociálních pracovníků i organizací, které poskytují sociální služby;
- hodnotit výsledky relevantních výzkumů, analyzovat je a umět je sdělit jiným;
- dokázat zhodnotit vlastní činnost a činnost jiných subjektů;
- umět komunikovat s různými typy klientů, kolegů a s veřejností;
- dokázat poskytnout konzultace i supervizi;
- umět pracovat ve struktuře organizace;
- a dokázat prosazovat organizační změny.

Kompetencemi sociálního pracovníka, jinak řečeno způsobilostí k výkonu profese, se zabývala se svými spolupracovníky Havrdová (in Matoušek, 2003) a chápe je jako funkcionální projev profesionální role. Základní kompetence byly inspirovány materiálem britské Ústřední rady pro vzdělávání a trénink v sociální práci shrnujícím požadavky pro udělení diplomu v sociální práci. Zohledňovaly standardy vzdělávání v sociální práci, které se v současnosti využívají i v České republice, a vycházely ze zkušeností z praxe členů pracovního kolektivu, který vytvořil českou verzi programu. Soustava požadavků vyžaduje tyto schopnosti a dovednosti:

- rozvíjet komunikaci;
- plánovat postup a orientovat se v něm;
- pomáhat a podporovat klienta k soběstačnosti;
- přispívat k práci organizace;
- poskytovat služby;
- a odborně růst (Matoušek, 2013).

1.3.2 Role sociálního pracovníka

Sociální pracovníci vykonávají různé role, které se vzájemně prolínají. V praxi může jeden či druhý přístup převládat podle stylu vedení organizace, požadované pracovní náplně, charakteru zařízení, cílů a prostředků jejího programu. Role sociálního pracovníka se dají rozdělit následovně:

- poskytovatel služeb nebo pečovatel pomáhá klientovi v jeho denním životě, kdy sám nezvládne vykonávat důležité činnosti a to vzhledem k jeho onemocnění, postižení, slabosti nebo jiné neschopnosti;
- zprostředkovatel služeb napomáhá klientovi získat kontakt se sociálními zařízeními nebo jinými zdroji pomoci;
- cvičitel nebo učitel sociální adaptace pomáhá klientovi přizpůsobovat chování tak, aby mohl řešit problémy;
- poradce nebo terapeut pomáhá klientovi získat náhled na jejich pocity a postoje tak, aby napomohl jejich osobnímu růstu;
- případový manažer usiluje o zajištění, koordinaci, vhodný výběr a souvislé poskytování u klientely s větší potřebou sociálních, ale i zdravotních služeb;
- manažer pracovní náplně v zařízení plánuje načasování intervence, sleduje kvalitu poskytovaných služeb a průběžně zpracovává informace,
- personální manažer neboli personalista zajišťuje výcvik, supervizi, konzultace a řízení pracovníků zařízení,
- administrátor plánuje, rozvíjí a zavádí služby a programy v sociálních a jiných zařízeních, které slouží specifickým klientům. (Řezníček, 1994)

Sociální pracovníci mají mnoho rolí a to proto, aby dokázali zvýšit kvality lidského života, sociální spravedlnosti a rozvoje potenciálu každého jedince či skupiny v maximální míře. Pracovníci zprostředkovávají interakci mezi klienty a jejich sociálním prostředím. Jako profesionálové balancují mezi pomocí a kontrolou. Sociální práci nemůžeme označit za lehké povolání (Janebová, Musil, 2007).

1.3.3 Právní moc sociálního pracovníka

Moc je velmi podstatná ve vztahu mezi pracovníkem a klientem. Je potřeba, aby pracovník, který pracuje s klientem, nebyl vzápětí i vykonavatelem úředně svěřené pravomoci. Je potřeba postarat se o to, aby každá situace výkonu pravomoci byla výrazně odlišena od pomáhání. (Kopřiva, 2006).

Pracovník je mocný už tím, že pomáhá, ale je mocný i tím, že pomoc slibuje. Moc pracovníka je vymezena organizačním řádem, zákonnými předpisy i nepsanými zvyky pomáhající instituce. Může být také vymezena nepsanými normami platnými ve společnosti a může vznikat i uvnitř vztahu pracovníka s klientem, ať z iniciativy potřebného, nebo i z iniciativy pomáhajícího (Kopřiva, 2006).

2 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

2.1 Cíl práce, výzkumné otázky a hypotézy

Cílem práce je zjistit, jaké stereotypy mají obyvatelé Táborska o sociálním pracovníkovi. Pro naplnění cíle práce jsem si stanovila dvě níže uvedené výzkumné otázky. V souvislosti s výše uvedenými cílem a s ohledem na sestavené výzkumné otázky byly stanoveny hypotézy.

VO1: Na jakých demografických faktorech závisí vnímání sociálních pracovníků veřejností?

VO2: Jaké jsou zdroje negativního vnímání sociálního pracovníka veřejností?

H1: Ženy vnímají sociálního pracovníka pozitivněji než muži.

H2: S rostoucím vzděláním roste pozitivní vnímání stereotypů sociálního pracovníka.

H3: Osoby, které zažily přímý kontakt se sociálním pracovníkem, na něj mají pozitivnější názor.

V rámci práce s hypotézami byla provedena operacionalizace pojmu „pozitivnější“. Jako pozitivní hodnotíme vlastnosti uvedené v sémantickém diferenciálu: aktivní, pečlivý, hodný, zodpovědný, přátelský, silná osobnost, vzdělaný, důležitý, ochotný, vyrovnaný a doceněný. Za negativní vlastnosti bereme následující adjektiva: pasivní, nedbalý, zlý, nezodpovědný, nepřátelský, slabá osobnost, nevzdělaný, zbytečný, sobecký, nevyrovnaný a nedoceněný.

Dále je třeba uvést operacionalizaci pojmu „přímý kontakt“, který je uveden v dotazníkové položce s názvem „ano z vlastní zkušenosti“.

3 METODIKA

3.1 Metody a techniky sběru dat

V rámci výzkumu jsem se rozhodla pro metodu kvantitativního výzkumu. Kvantitativní metodou se rozumí takový sběr dat, který je zaměřen na velké množství respondentů. Tito respondenti odpovídají nejčastěji na otázky formou dotazníků, které jsou statisticky zpracovány a poté vyhodnoceny (Survio, 2012).

Při sběru dat byla použita metoda dotazování s využitím techniky sémantického diferenciálu. Dotazování je způsob specifický pro výzkum sociální a navíc jde o kontaktní zkoumání výhradně živých osob (nelze se tázat výtvorů či jiných výsledků lidské činnosti). Podstatou dotazování je kladení otázek, ať už ve formě mluvené (rozhovor), nebo písemné - dotazník (Reichel, 2009). Dotazník můžeme chápat jako předem připravený formulář, který je předkládán k vyplnění lidem, tzv. respondentům. Jde o písemně zaznamenané odpovědi získané od jednotlivců na konkrétní otázky (Baum, Gojová, 2014).

Sémantický diferenciál se měří pomocí určitého počtu posuzovaných škál, nejčastěji sedmibodových. Respondenti zaznamenávají svoje mínění o posuzovaných objektech výběrem určitého bodu na těchto škálách. U škál jsou krajní body tvořeny dvojicí antonym (slov protikladného významu). Tato metoda umožňuje měřit individuální, psychologické významy určitých objektů či pojmů u jednotlivých osob (Chráska, 2007).

Anonymní dotazník byl sestaven a distribuován laické veřejnosti, respektive jedincům žijícím na území Táborska. Dotazníky byly sestaveny na základě studia odborné literatury a otázky byly položeny tak, abych zjistila, jaký pohled má společnost na sociální pracovníky.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Výběrový soubor představuje laická veřejnost, konkrétně obyvatelé Táborska. Za laickou veřejnost byli považováni všichni jedinci žijící na území Táborska, kteří

nevykonávají profesi sociálního pracovníka. Základní soubor tvořili respondenti od 15 let do 35 let. Výzkum byl realizován v měsíci březnu 2016. Z 340 ks rozdaných dotazníků jsem dostala zpět vyplněných celkem 309 dotazník. Konkrétně jsem obdržela 85 dotazníků v elektronické podobě a 224 v tištěné podobě. Získané odpovědi jsem zaznamenala a zjistila jsem, že návratnost byla 90,9 % a nevratnost 9,1 %.

3.3 Vytvoření dotazníku

Pro vytvoření specifického dotazníku (Příloha č. 1) bylo potřeba prostřednictvím sémantického diferenciálu zjistit, jaké stereotypy mají obyvatelé Táborska o sociálním pracovníkovi. Dotazník byl tvořen jednou tabulkou, ve které měli respondenti zaznamenat vlastnosti, které připisují sociálnímu pracovníkovi. Tabulka obsahovala jedenáct protikladných slov a každý respondent měl zakřížkovat čísla od jedné do sedmi. Ve zbytku dotazníkového šetření byly položeny otázky na pohlaví, věk a vzdělání respondenta. Byla položena otázka, zda se někdy setkali s profesí sociálního pracovníka. Pokud jejich odpověď zněla ano, odpovídali na další dvě otázky, v nichž bylo třeba zodpovědět, jak často se s ním setkávají a jaká byla jejich poslední zkušenost s ním. Zkušenost ohodnotili na škále od jedné do sedmi. Pro účel zjištění a udržení pozornosti respondentů byly záměrně prohozeny strany u posledních vlastností, konkrétně doceněný – nedoceněný.

3.4 Proces sběru dat

Sběr dat proběhl od 1. 3. 2016 do 31. 3. 2016. Před předáním dotazníku byli respondenti seznámeni se záměrem realizace výzkumu, pokyny pro vypracování a anonymitou. Všichni respondenti na mě dostali kontakt pro případ, že by chtěli nahlédnout do výsledků šetření, kterého se zúčastnili. Dotazníky byly rozdány především respondentům ve věku 15 – 35 let. Přes 70 % odpovědí jsem získala z dotazníků v papírové podobě. Zbývající dotazníky respondenti vyplnili elektronicky.

3.5 Metoda vyhodnocování dat

Vypracované dotazníky jsem shromáždila a odpovědi jsem zaznamenala elektronicky do tabulky. Vytvořila jsem tzv. datovou matici, kterou jsem dále používala k vyhodnocení, popisné statistice a následnému statistickému vyhodnocení dat. Data jsem zapisovala pomocí vytvořeného kódovacího klíče za pomoci kódování. Dále byla zpracována popisnou statistikou v programu MS Excel, kde byla vytvořena i datová matice. Testování hypotéz bylo provedeno statisticky v programu SPSS metodou t-testu a korelace.

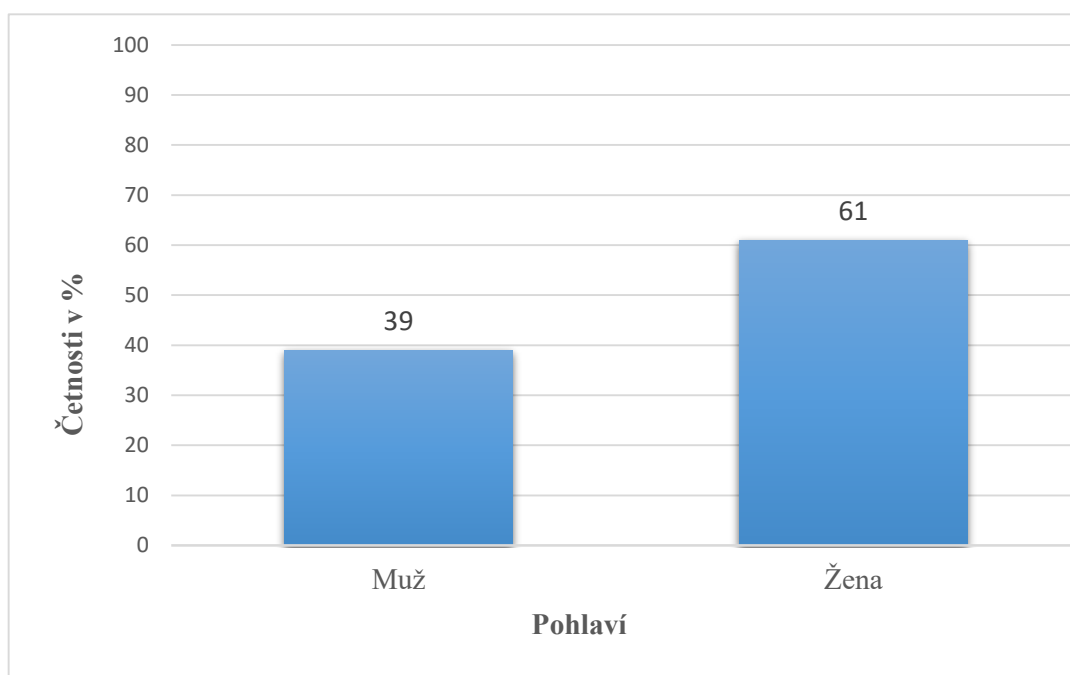
4 VÝSLEDKY

V této kapitole provádím analýzu dat, která jsem získala z vyplněných dotazníků. Uvádím zde konkrétní výsledky, které z výzkumu vyplynuly.

4.1 Základní informace o souboru

Výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 299 respondentů žijících na území Táborska ve věku od 15 do 35 let. Okres Tábor se rozkládá v severní části Jihočeského kraje. Respondenti byli rozděleni podle pohlaví a nejvyššího dosaženého vzdělání. Na první pohled je vidět, že se na výzkumném šetření podílelo více žen než mužů. Z celkového počtu zúčastněných se jednalo o 187 žen a 122 mužů. Procentuální rozložení udává graf č. 1.

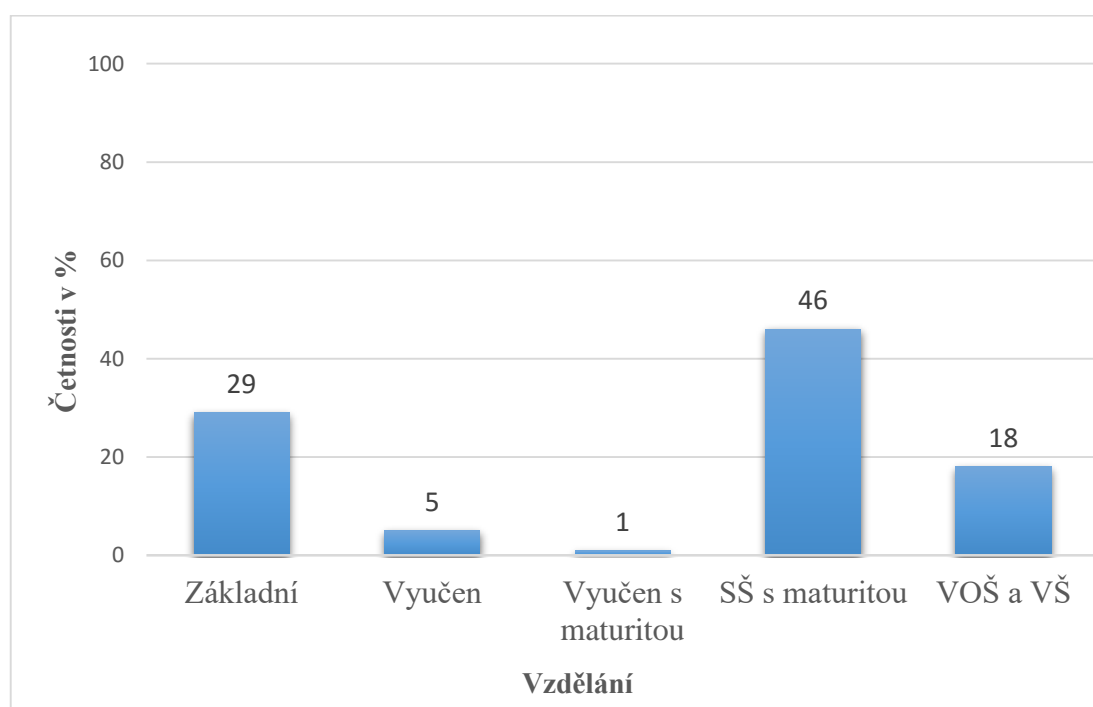
Graf č. 1: Rozložení výzkumného souboru podle pohlaví

Zdroj: Vlastní výzkum

Nejmenší počet respondentů tvoří skupina vyučených s maturitou tj. 4 respondenti (1 %). 15 respondentů (5 %) je vyučeno, 57 respondentů (18 %) dokončilo vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání a základní školu ukončilo 91 respondentů (29 %). Největší počet odpovídajících respondentů uvedl jako své nejvyšší vzdělání středoškolské vzdělání ukončené maturitní zkouškou, celkem 142 respondentů, kteří tvořili 46 % výzkumného souboru (viz graf č. 2).

Graf č. 2 – Rozdělení respondentů podle nejvyššího dosaženého vzdělání

Zdroj: Vlastní výzkum

4.2 Popisná statistika

Tabulka č. 1 udává, zda se respondenti někdy setkali s profesí sociálního pracovníka. 96 dotazovaných (31 %) odpovědělo ano, ale zprostředkovaně, tedy jim byla předána zkušenost někým z okolí. Vlastní zkušenosti se sociálním pracovníkem má 85 respondentů, v procentuálním vyjádření 28 %. 82 respondentů (27 %) uvedlo, že zná tuto

profesi pouze z médií a 45 zbývajících odpovědělo, že se s profesí sociálního pracovníka nesetkali.

Tabulka č. 1: Setkal(a) jste se někdy s profesí sociálního pracovníka?

Setkání	Ano z vlastní zkušenosti	Ano, ale zprostředkovaně	Jen z médií	Ne
Četnosti	85	96	82	45
v %	28	31	27	15

Zdroj: Vlastní výzkum

Další otázky byly pouze pro ty, kteří odpověděli na předchozí otázku: ANO. Týkalo se to tedy respondentů, kteří mají vlastní nebo zprostředkovanou zkušenost.

Tabulka č. 2 definuje otázku pro respondenty s vlastní zkušeností, kde zjišťujeme, jak často se se sociálním pracovníkem setkávají. Převážná většina odpověděla párkrát do roka. Po zodpovězení otázky následovala škála od jedné do sedmi (pozitivní – negativní), kde dotazovaní označili, jaká byla jejich poslední zkušenost. Průměrná hodnota byla 2,07.

Tabulka č. 2: Jak často se setkáváte se sociálním pracovníkem?

Vlastní zkušenost	Několikrát do měsíce	1x za měsíc	Párkrát do roka	1x za život	Každý den	Dřívější zkušenost	2x v životě
Četnosti	14	5	51	8	3	2	1
v %	16	6	60	9	4	2	1

Zdroj: Vlastní výzkum

V tabulce č. 3 jsou zaznamenány odpovědi respondentů, kteří odpověděli, že znají profesi sociálního pracovníka pouze zprostředkovaně (předaná zkušenost někým jiným). Taktéž měli odpovědět na otázku, jak často se se sociálním pracovníkem setkává osoba, která jim předala zkušenost. Většina dotazovaných odpověděla, že se s ním dotyčný setkává párkrát do roka. Na škále od jedné do sedmi (pozitivní – negativní) měli zakřížkovat, jaká byla jeho poslední zkušenost. Celková průměrná hodnota činila 2,85.

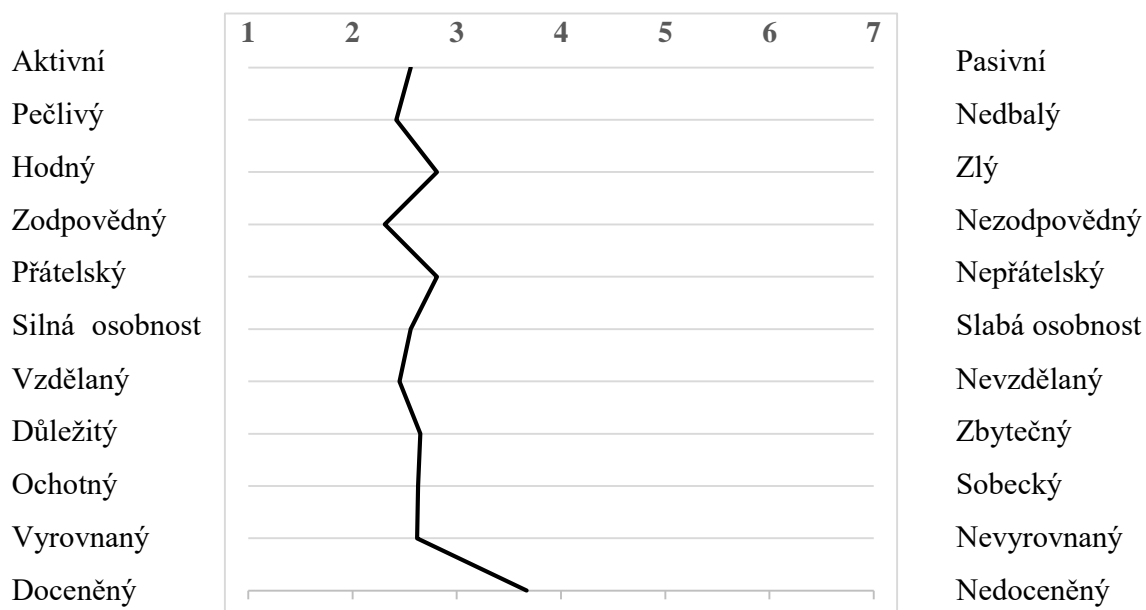
Tabulka č. 3: Jak často se dotyčný setkává se sociálním pracovníkem?

Zprostředkovaná zkušenost	Několikrát do měsíce	1x za měsíc	Párkrát do roka	1x za život
Četnosti	16	20	59	1
v %	17	21	71	1

Zdroj: Vlastní výzkum

Výsledky sémantického diferenciálu jsou zobrazeny v obrázku č. 1. Tento obrázek ukazuje, jaké vlastnosti připisují obyvatelé Táborska sociálnímu pracovníkovi. Uváděné hodnoty posuzovaných vlastností jsou blízké průměru 2,68. Dotazovaní považovali sociálního pracovníka především za pečlivého, zodpovědného a vzdělaného. Nejpozitivněji respondenti hodnotili vlastnost zodpovědný a průměrná hodnota činila 2,31.

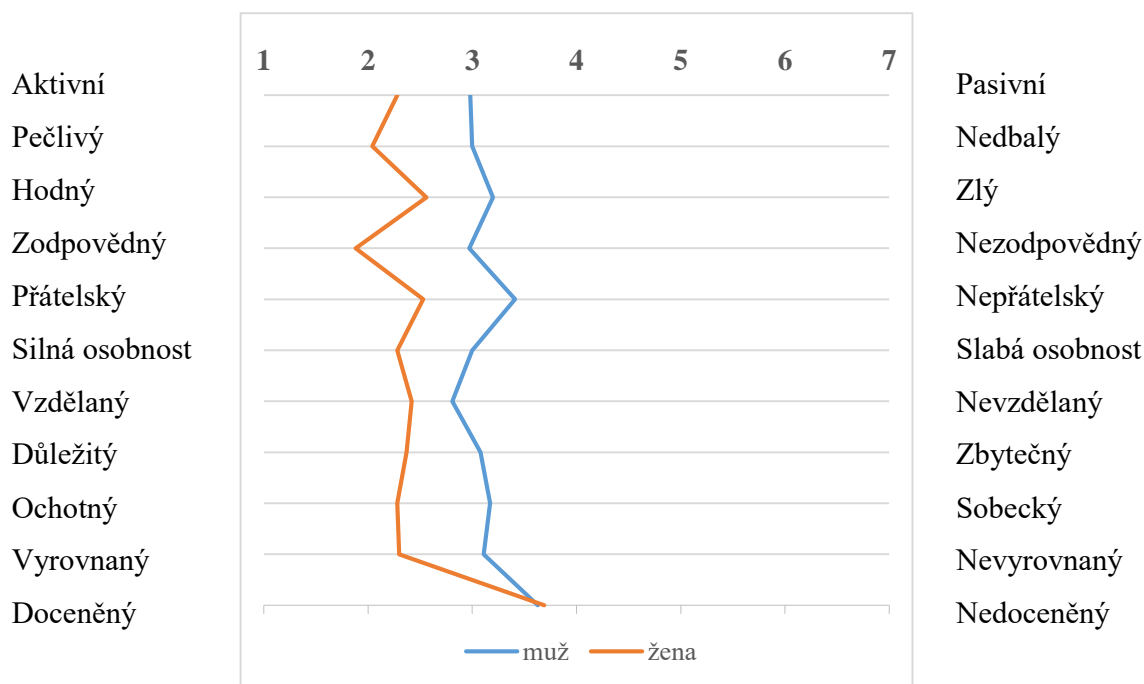
Obrázek č. 1 Sociální pracovník očima obyvatel Táborska

Zdroj: Vlastní výzkum

V rámci zjišťování předsudků je potřeba vyhodnotit, jak posuzují muži a ženy jednotlivé vlastnosti. Na obrázku č. 2 lze vidět, že ženy vnímají sociálního pracovníka pozitivněji než muži. Muži vykazují průměrnou hodnotu hodnocení 3,12 a ženy 2,42. Muži nejpozitivněji hodnotili vlastnost vzdělaný (2,81) a ženy vlastnost zodpovědný (1,88).

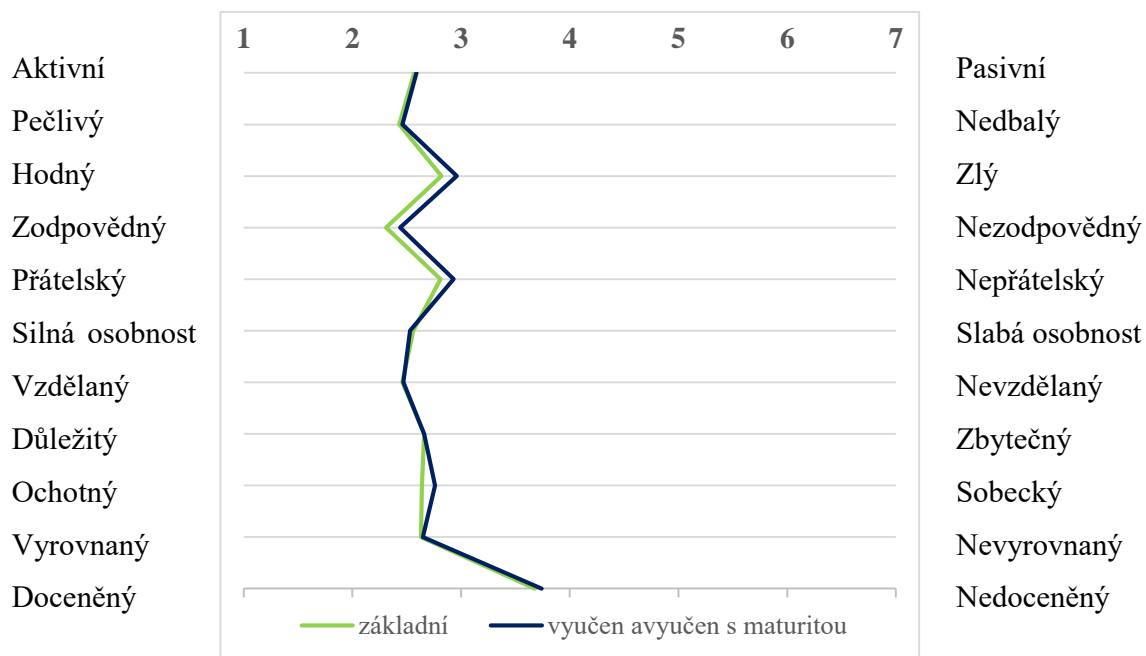
Obrázek č. 2: Vnímání sociálního pracovníka dle žen a mužů

Zdroj: Vlastní výzkum

Na základě získaných dat lze vyhodnotit, jak sociálního pracovníka vnímají respondenti s ohledem na své vzdělání (viz obrázek č. 3). Vybrané vlastnosti hodnotili velmi podobně. Respondenti se základním vzděláním měli o něco pozitivnější názor na sociálního pracovníka a vykazují průměrnou hodnotu 2,69. Nejmenší výzkumný soubor tvořili vyučení respondenti a ti vykazují průměrnou hodnotu 2,74. Obě skupiny hodnotily nejpozitivněji vlastnost důležitý, kterou hodnotili vyučení průměrem 2,44 a respondenti se základním vzděláním 2,31.

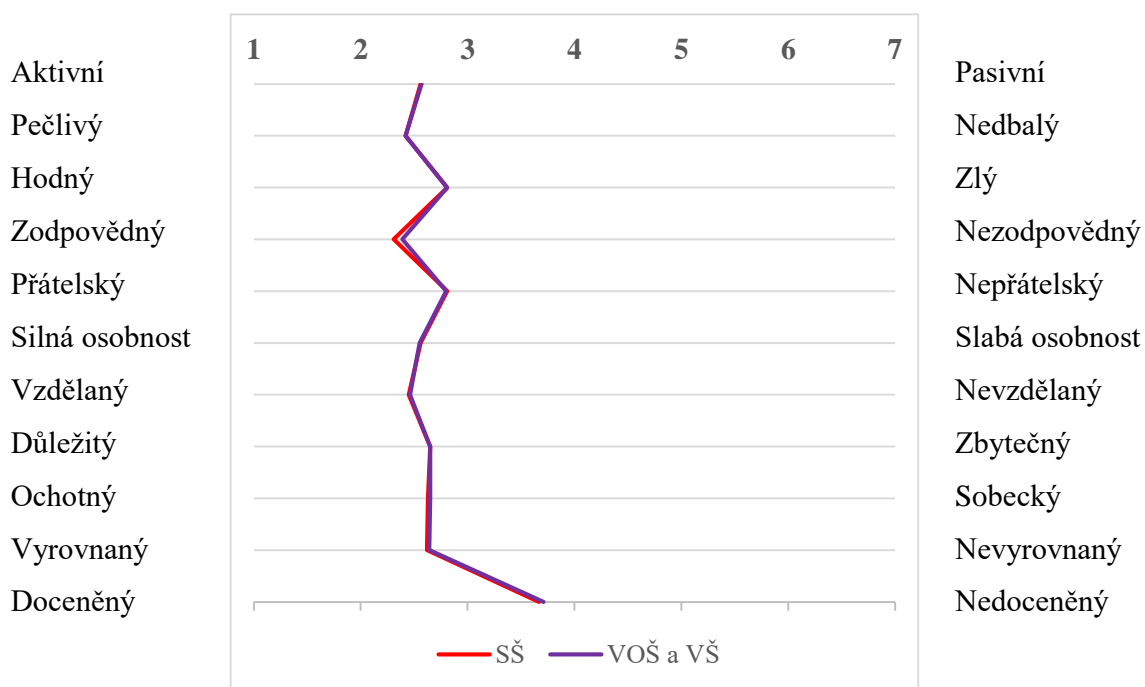
Obrázek č. 3: Hodnocení sociálního pracovníka s ohledem na vzdělání respondentů (základní vzdělání x vyučení)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z křivek (obrázek č. 4) není zcela patrný rozdíl mezi hodnocením respondentů se středoškolským a vyšším odborným nebo vysokoškolským vzděláním. Křivky se z větší části překrývají, jednotlivé vlastnosti vybrané skupiny hodnotily velice podobně. Celkový průměr u respondentů se středoškolským vzděláním dosahoval průměru 2,68 a u respondentů s vysokoškolským vzděláním 2,70. Obě skupiny zhodnotily roli sociálního pracovníka jako důležitou.

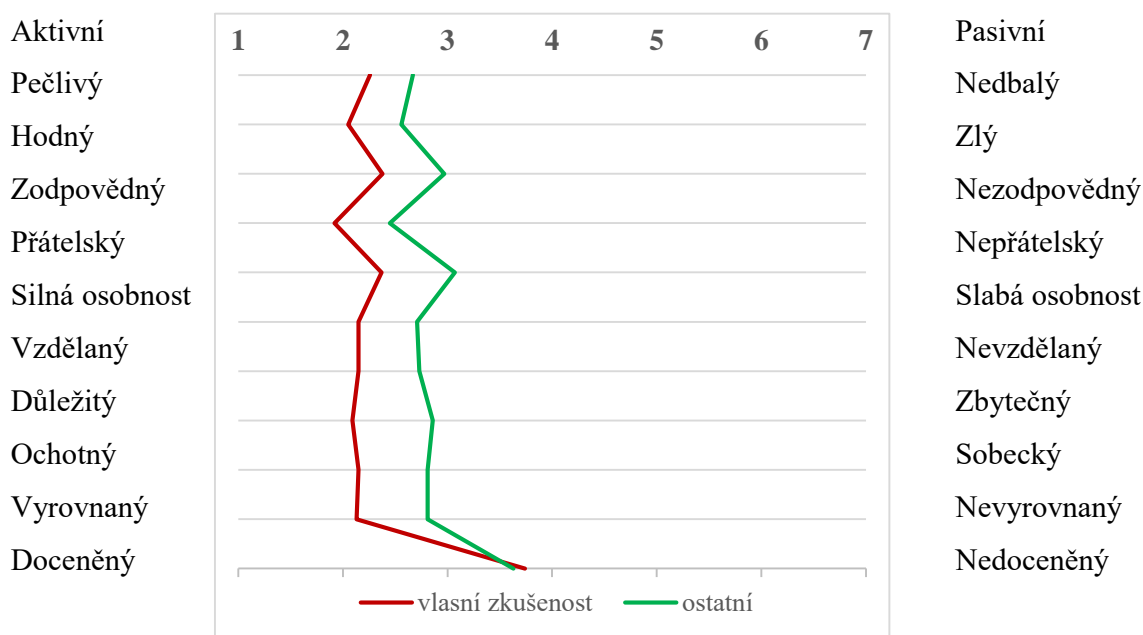
Obrázek č. 4: Hodnocení sociálního pracovníka s ohledem na vzdělání respondentů (středoškolské x vysokoškolské)

Zdroj: Vlastní výzkum

Na obrázku č. 5 je vidět, že křivky mají podobný tvar, ale hodnoty jsou odlišné. Respondenti s vlastní zkušeností mají pozitivnější názor na sociálního pracovníka než ostatní. Do ostatních patří lidé, kteří mají zprostředkovanou zkušenost někým jiným, mediální zkušenost nebo žádnou. Průměr všech vlastností má u osobní zkušenosti hodnotu 2,31 a u ostatních 2,84.

Obrázek č. 5: Vnímání sociálního pracovníka respondenty s vlastní zkušeností

Zdroj: Vlastní výzkum

4.3 Statistické vyhodnocení dat ve vztahu k hypotézám

Testování hypotéz proběhlo v programu SPSS. Níže budou uvedeny stanovené hypotézy a popsány výsledky výzkumného šetření.

Hypotéza č. 1: Ženy vnímají sociálního pracovníka pozitivněji než muži.

Hypotéza byla testována a vyhodnocena pomocí t-testu dvou nezávislých skupin, protože se jednalo o nominální a ordinální proměnnou. Výsledky testování jsou uvedeny v tabulce č. 4 a 5. Test prokázal signifikantní vztah sedmi vlastností. Statisticky významný vztah byl zaznamenán u vlastností pečlivý – nedbalý (sig.=0,000; F= 8,256), hodný – zlý (sig.=0,000; F=15,562), zodpovědný – nezodpovědný (sig.=0,000; F=26,788), přátelský – nepřátelský (sig.=0,000; F=12,630), silná osobnost – slabá osobnost (sig.=0,028; F=4,852), ochotný – sobecký (sig.=0,000; F=19,210) a vyrovnaný – nevyrovnaný (sig.=0,000; F=17,841). Statisticky významný vztah nebyl zaznamenán

u vlastností: aktivní – pasivní, vzdělaný – nevzdělaný, důležitý – zbytečný a doceněný - nedoceněný.

Tabulka č. 4: Testování hypotézy H1

vlastnost	pohlaví	průměr
pečlivý - nedbalý	muž	3,00
	žena	2,04
hodný - zlý	muž	3,20
	žena	2,56
zodpovědný - nezodpovědný	muž	2,97
	žena	1,88
přátelský - nepřátelský	muž	3,41
	žena	2,53
silná osobnost - slabá osobnost	muž	3,00
	žena	2,28
ochotný - sobecký	muž	3,17
	žena	2,28
vyrovnaný - nevyrovnaný	muž	3,11
	žena	2,30

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 5: Testování hypotézy H1

T - test	F	Sig.
pečlivý - nedbalý	8,256	,004
hodný - zlý	15,562	,000
zodpovědný - nezodpovědný	26,788	,000
přátelský - nepřátelský	12,630	,000
silná osobnost - slabá osobnost	4,852	,028
ochotný - sobecký	19,210	,000
vyrovnaný - nevyrovnaný	17,841	,000

Zdroj: Vlastní výzkum

Hypotéza č. 2: S rostoucím vzděláním roste pozitivní vnímání stereotypů sociálního pracovníka.

S ohledem na to, že se jednalo o ordinální proměnné, byla použita korelace (Spearmanovo ρ). Test prokázal, že čím vyšší mají lidé vzdělání tím více si myslí, že jsou sociální pracovníci silnou osobností (sig.=0,002; $r=-0,178$). Jedná se o nízkou až střední sílu korelace. Čím vyšší mají dosažené vzdělání, tím více si respondenti myslí, že jsou sociální pracovníci důležití (sig.=0,000; $r=-0,198$). Jde o hodnotu nízkou až střední. Dotazovaní s vyšším vzděláním si také častěji myslí, že jsou sociální pracovníci nedocení (sig.=0,000; $r=0,300$). Korelace je v tomto případě střední až podstatná. Ostatní vlastnosti nekorelují se vzděláním (viz tabulka č. 6).

Tabulka č. 6: Testování hypotézy H2

vlastnost		aktivní - pasivní	pečlivý - nedbalý	hodný - zlý	zodpovědný - nezodpovědný
vzdělání	Korelační koeficient	-,085	-,088	,038	-,009
	Sig.	,137	,121	,503	,877
	N	309	309	309	309
vlastnost		přátelský - nepřátelský	silná osobnost - slabá osobnost	vzdělaný - nevzdělaný	důležitý - zbytečný
vzdělání	Korelační koeficient	,050	-,178	-,102	-,198
	Sig.	,379	,002	,073	,000
	N	309	309	309	309
vlastnost		ochotný - sobecký	vyrovnaný - nevyrovnaný	doceněný - nedoceněný	
vzdělání	Korelační koeficient	,093	,016	,300	
	Sig.	,101	,784	,000	
	N	309	309	309	

Zdroj: Vlastní výzkum

Hypotéza č. 3: Osoby, které zažily přímý kontakt se sociálním pracovníkem, na něj mají pozitivnější názor.

I třetí a poslední hypotéza byla testována a ukázalo se, že ti, kteří se osobně setkali s profesí sociálního pracovníka, jej hodnotí pozitivněji (tabulka č. 7). Jednalo se o nominální a ordinální proměnné, proto byla hypotéza vyhodnocena pomocí t-testu dvou nezávislých skupin. Statisticky významný vztah byl zaznamenán u zodpovědný – nezodpovědný (sig.=0,002; F=9,373), přátelský – nepřátelský (sig.=0,021; F=5,352), ochotný – sobecký (sig.=0,001; F=11,191), vyrovnaný – nevyrovnaný (sig.0,000; F=12,472) a nedoceněný – doceněný (sig.=0,016; F=5,836). Ve zbytku vlastností nebyl identifikován statisticky významný vztah (viz tabulka č. 8).

Tabulka č. 7 : Testování hypotézy H3

vlastnost	Setkal(a) jste se někdy s profesí sociálního pracovníka?	průměr
zodpovědný - nezodpovědný	ano z vlastní zkušenosti	1,92
	ostatní	2,45
přátelský - nepřátelský	ano z vlastní zkušenosti	2,37
	ostatní	3,07
ochotný - sobecký	ano z vlastní zkušenosti	2,15
	ostatní	2,81
vyrovnaný - nevyrovnaný	ano z vlastní zkušenosti	2,13
	ostatní	2,81
nedoceněný - doceněný	ano z vlastní zkušenosti	3,74
	ostatní	3,63

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 8: Testování hypotézy H3

T - test	F	Sig.
zodpovědný - nezodpovědný	9,373	,002
přátelský - nepřátelský	5,352	,021
ochotný - sobecký	11,191	,001
vyrovnaný - nevyrovnaný	12,472	,000
doceněný - nedoceněný	5,836	,016

Zdroj: Vlastní výzkum

5 DISKUZE

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jakým způsobem je stereotypizován sociální pracovník obyvateli Táborska. Zajímalo mne, jaké vlastnosti připisuje veřejnost sociálnímu pracovníkovi. Setkala jsem se ve větší míře s negativními názory, proto jsem se rozhodla zjistit, jak je na tom okolí s informacemi o sociálním pracovníkovi.

V teoretické části práce jsem se zaměřila především na faktory ovlivňující vnímání. Za jeden z hlavních a podstatných faktorů byly označeny postoje. Každý jedinec má určité postoje k určitým objektům. Vlastní postoj má každý z nás i k sociálnímu pracovníkovi, ať už pozitivní nebo negativní. Respondenti pomocí dotazníku uvedli svůj subjektivní postoj na tuto profesi. Vágnerová (2005) říká, že postoje slouží zejména k porozumění, uspořádání a orientaci ve světě. Umožní uspořádat svět do přehledné struktury a snáze konkretizovat informace. Daným informacím dává člověk určitý význam. Postoje usnadňují volbu vhodného a nevhodného chování a umožňují jednodušší hodnocení reality. Stálost postojů usnadňuje orientaci a člověku se jeví realita srozumitelnější a jasnější na základě hodnotícího kritéria. Ve více případech jde ale jen o zdánlivou výhodu, protože snadného a rychlého porozumění se dosáhne na úkor správnosti. Postoje neovlivňují jen aktuální vztah k realitě, ale usnadňují i budoucí vztah a volbu jednání, které je v konkrétní situaci považováno za účelné.

Někteří respondenti uvedli, že mají s profesí sociálního pracovníka pouze zprostředkovanou zkušenost. Lépe řečeno, zkušenost jim byla předána někým známým nebo příbuzným. S tím souvisí další faktory, které ovlivňují vnímání. Jde o stereotypy a předsudky, které se často objevují ve spojitosti s postojem (Novák, 2002). Dá se říci, že stereotyp představuje koncentraci určité zkušenosti, která je sociálně předávána. Pomáhá okamžité orientaci ve světě a identifikaci role (vymezují se například stereotypy ženského a mužského jednání). Bez stereotypů se nelze obejít, zkusme si představit, že bychom neustále podřizovali své projevy či jednání rozumové analýze a z ní teprve vyvozovali reakce (Jirásková 2006). Postoje se vytvářejí prostřednictvím sociálního učení. Přejímáme je od lidí, kteří jsou považováni za autoritu nebo jsou pro nás nějak emočně významní. Určitý názor se může zafixovat pomocí podmiňování, nápodoby nebo

identifikace. Lidé velice snadno přejímají postoje, které ve skupině převažují. Mají potřebu sounáležitosti, ať už s rodinou nebo s partou. Postoj se může také lehce vytvořit na základě vlastní zkušenosti. Negativní nebo pozitivní emoce, jež vyvolávají různé zážitky, posilují daný postoj. Emoční prožitek bývá k zachování a vzniku postoje silnějším prostředkem než racionální hodnocení. Postoje, které člověk má již od dětství, mají tendenci přetrvávat za jakékoliv okolnosti (Vágnerová, 2005).

V dotazníkovém šetření byla položena otázka, zda se respondenti někdy setkali s profesí sociálního pracovníka. Jen 28 % respondentů uvedlo, že se s ním setkali osobně. To ukazuje, že řada lidí se bojí nebo se nechce svěřovat někomu cizímu. Někteří vůbec nevědí, že se mohou s problémy obrátit na sociálního pracovníka. Profesionál se s klientem musí setkat, až pak můžeme mluvit o společné práci. Klienta přivádí ke společnému setkání žádost, přání nebo touha nalézt pomoc. U klienta, který přichází dobrovolně, je vyšší naděje, že by mu sociální pracovník mohl pomoci. Klient sám sebe definuje a chápe jako toho, kdo žádá o pomoc a má předem představu, byť jen zformulovanou v hrubých obrysech, co pro něho může být pomocí. Pro klienta a pracovníka je setkání jen epizodou v jejich životech. Oba vykonávají obrovské množství i jiných věcí, než je jen nabízení pomoci a řešení. Zažívají neúspěchy, ale i úspěchy, řeší vzniklé problémy, a to v nejrůznějších situacích. Oba se rozhovoru účastní, ale každý z jiného důvodu. Pracovník potřebuje vidět, že je klientovi užitečný (Úlehla, 2005).

Někteří dotazovaní také odpovídali, že znají sociálního pracovníka jen prostřednictvím médií a hodnotili sociálního pracovníka spíše negativně. Podle mého názoru, média zkreslují profesi sociálního pracovníka, zvláště výběrem informací, které prezentují a lidé se jimi bohužel nechávají ovlivnit. Média dokážou člověka přimět ke změně chování a formují tak mínění veřejnosti. Mohou ovlivnit celkové uspořádání společnosti a přímo či nepřímo zasahovat do mnoha oblastí, ve kterých sociální pracovník působí (Sveřepa, 2005).

Respondenti hodnotili sociálního pracovníka výběrem určitého bodu na škále v hodnotě od jedné do sedmi. Nejvíce sociálnímu pracovníkovi připisovali vlastnosti: pečlivý, zodpovědný a vzdělaný. Role pomáhajícího pracovníka má jasná pravidla

i očekávání. Následujících šest vlastností se objevuje jako odpověď na otázku, jak si lidé představují ideálního pracovníka pomáhajících profesí. Studenti a účastníci kurzů odpovídají, že by pomáhající pracovník měl být klidný, ochotný, vlídný, empatický, vyrovnaný, zapálený pro věc a měl by mít svou práci rád. Na posledním místě hodnocení se vyskytuje otázka dovedností a znalostí. Hodnocení odpovídá nastavení v široké společnosti. Očekávání vůči pracovníkům pomáhajících profesí, která společnost má, neodpovídají struktuře vzdělání, které se institucionálně poskytuje (Géringová, 2011).

Zaměříme se na stanovené výzkumné otázky. První výzkumná otázka: **Na jakých demografických faktorech závisí vnímání sociálního pracovníka veřejností?** Za pomoci sémantického diferenciálu a otázky na pohlaví respondenta, se potvrdilo, že ženy vnímají sociálního pracovníka pozitivněji než muži u sedmi vlastností. Vnímání sociálního pracovníka závisí na pohlaví a test ukázal statisticky významný vztah u vlastností pečlivý – nedbalý, zodpovědný – nezodpovědný, přátelský – nepřátelský, silná osobnost – slabá osobnost, ochotný – sobecký a vyrovnaný – nevyrovnaný. U ostatních vlastností v sémantickém diferenciálu nebyl zaznamenán statisticky významný vztah. Na vzdělání závisí vnímání společnosti u tří vlastností. Test prokázal, že čím vyšší mají lidé vzdělání, tím více si myslí, že jsou sociální pracovníci důležití, nedocenení a silnou osobností. Ostatní vlastnosti nekorelovaly se vzděláním. Nedá se tedy jednoznačně říci, že pohlaví a vzdělání závisí na vnímání sociálního pracovníka.

Druhá výzkumná otázka: **Jaké jsou zdroje negativního vnímání sociálního pracovníka veřejností?** Hlavním zdrojem negativního vnímání sociálního pracovníka veřejností je především zkušenost. Lidé s vlastní zkušeností s touto profesí ji hodnotí pozitivněji než lidé, kteří mají zprostředkovanou zkušenost někým jiným nebo médií, případně žádnou zkušenost. Za pomoci t-testu dvou nezávislých skupin, byl statisticky významný vztah zaznamenán u zodpovědný – nezodpovědný, přátelský – nepřátelský, ochotný – sobecký, vyrovnaný – nevyrovnaný a nedocenený – docenený. U ostatních vlastností nebyl identifikován statisticky významný vztah.

V dotazníku byl použit sémantický diferenciál, v němž byla uvedena dvojice protikladných slov. Na levé straně se nacházely kladné vlastnosti a na pravé záporné vlastnosti, až na výjimku u poslední dvojice docenený – nedocenený. Stanovila jsem

si intervalovou sedmistupňovou škálu, ale některým respondentům se zdála příliš široká. Na základě jejich otázky jsem jim odpověděla, proč je škála takto rozsáhlá. Sedmistupňová škála byla vybrána proto, aby byly zkoumané vlastnosti dostatečně zastoupeny. Intervalová škála se skládá z intervalů, mezi kterými jsou stejné vzdálenosti. Škály mívají obvykle tři, pět, sedm nebo devět stupňů. Počet těchto stupňů ovlivňuje jemnost posouzení (Gavora, 2010).

Konečné výsledky vyšly na základě statistických testů. Při provádění výzkumu mohlo samozřejmě dojít k mnoha zkreslením. Možná zkreslení, ke kterým mohlo dojít, mohla ovlivnit validitu dat. Mohl být proveden špatný výběr respondentů, ať už na základě pohlaví, věku nebo vzdělání. Více dotazovaných bylo ženského pohlaví než mužského. Setkala jsem se s případem, kdy respondent neporozuměl významu adjektiv. I tímto způsobem mohlo dojít ke zkreslení výsledků, protože každý z nás si určité pojmy představuje jinak. Odpovědi také mohou být nepravdivé a mohlo tedy dojít nějakým způsobem ke zkreslení, které ovlivnilo konečné výsledky výzkumu.

6 ZÁVĚR

Bakalářská práce na základě stanoveného cíle zjišťuje, jakým způsobem je stereotypizován sociální pracovník obyvateli Táborska. S ohledem na stanovený cíl byly sestaveny dvě výzkumné otázky:

VO1: Na jakých demografických faktorech závisí vnímání sociálních pracovníků veřejností?

VO2: Jaké jsou zdroje negativního vnímání sociálního pracovníka veřejností?

Výběrový soubor představuje laická veřejnost, konkrétně obyvatelé Táborska. Za laickou veřejnost byli považováni všichni jedinci žijící na území Táborska, kteří nevykonávají profesi sociálního pracovníka. Základní soubor tvořili respondenti od 15 let do 35 let. Pro výzkum byla použita metoda kvantitativního výzkumu. Sběru dat byl uskutečněn za pomoci metody dotazování s využitím techniky sémantického diferenciálu. Výsledky byly zpracovány do tabulek, grafů a obrázků. Hypotézy byly statisticky vyhodnoceny pomocí t-testu a korelace. Dotazník se skládal ze sémantického diferenciálu a šesti otázek. V sémantickém diferenciálu byly uvedeny určité vlastnosti sociálního pracovníka. Otázky se zaměřovaly na pohlaví, věk, vzdělání, setkání se sociálním pracovníkem. Pokud dotazovaní uvedli, že se s ním setkali osobně nebo se s ním setkal někdo ze známých či příbuzných, odpovídali na dvě další otázky (jak často probíhá setkání a jaká byla poslední zkušenost).

Konečné výsledky ukazují, že sociální pracovníci nejsou společností hodnoceni moc pozitivně. Lidé mají ohledně této profese spoustu předsudků a média jim v jejich utváření napomáhají. Někteří nevědí, jaké kompetence sociální pracovník má, proto ho nedokážou ani dostatečně ocenit a ve společnosti pak panují odlišné názory. Nejvíce si obyvatelé Táborska myslí, že by sociální pracovník měl disponovat vlastnostmi: pečlivý, zodpovědný a vzdělaný. Tyto poznatky jsem získala z vyhodnocení sémantického diferenciálu.

Snažila jsem se zjistit, jakými vlastnostmi by podle obyvatel Táborska, měl sociální pracovník disponovat. Výsledná data by mohla zajímat sociální pracovníky v okrese Tábor. Přínos práce pro praxi by mohl být v prezentaci výsledků a vytvoření kampaně

pro snížení výskytu stereotypů, konkrétně obeznámení okolí s profesí sociálního pracovníka.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. ALLPORT, G. W. 2004. *O povaze předsudků*. Vyd. 1. Praha: Prostor, 576 s. ISBN 80-7260-125-3.
2. BAUM, D. a A. GOJOVÁ. 2014. *Výzkumné metody v sociální práci*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 355 s. ISBN 978-80-7464-390-3.
3. ČESKO. Zákon č. 108/ 2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13640/108_2006_2015.pdf
4. FARKOVÁ, M. 2008. *Vybrané kapitoly z psychologie*. Vyd. 2. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 336 s. ISBN 978-80-86723-64-8.
5. GÉRINGOVÁ, J. 2011. *Pomáhající profese - tvořivé zacházení s odvrácenou stranou*. Vyd.1. Praha: TRITON, 198 s. ISBN 978-80-7387-394-3.
6. HANUŠ, P. 2007. Kdo je sociální pracovník a proč by měl být vzdělaný. *Sociální práce/Sociálna práca: Role sociálního pracovníka*. [online]. 7(1), s. 7-11 [cit. 2015-05-10]. ISSN 1213-6204. Dostupné z: http://www.socialniprace.cz/soubory/1-2007_rolesocialnihopracovnika-120116134909.pdf.
7. HAVRDOVÁ, Z. 1999. *Kompetence v praxi sociální práce: metodická příručka pro učitele a supervizory v sociální práci*. Praha: Osmium, 166 s. ISBN 80-902081-8-5.
8. HAYESOVÁ, N. 2007. *Základy sociální psychologie*. Vyd. 4. Praha: Portál, 165 s. ISBN 978-80-7367-283-6.
9. HEWSTONE, M. a W. STROEBE. 2006. *Sociální psychologie*. Vyd.1. Praha: Portál, 769 s. ISBN 80-7367-092-5.
10. CHRÁSKA, M. 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd.1. Praha: Grada, 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

11. JANEBOVÁ, R. a L. MUSIL. 2007. Mýty o roli sociálních pracovníků a pracovníc. *Sociální péče/ Sociálna práca: Role sociálního pracovníka*. [online]. 7(1), s. 50-61. [cit. 2015-11-11]. ISSN 1213-6204. Dostupné z: http://www.socialniprace.cz/soubory/1-2007_rolesocialnihopracovnika-120116134909.pdf.
12. JIRÁSKOVÁ, V. 2006. *Multikulturní výchova - předsudky a stereotypy*. Vyd. 1. Praha: Epoque, 130 s. ISBN 80-87027-31-0.
13. KOPŘIVA, K. 2006. *Lidský vztah jako součást profese: psychoterapeutické kapitoly pro sociální, pedagogické a zdravotnické profese*. Vyd. 5. Praha: Portál, 147 s. ISBN 80-7367-181-6.
14. MATOUŠEK, O. 2013. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 3. Praha: Portál, 395 s. ISBN 978-80-262-0213-4.
15. MATOUŠEK, O. 2003. *Slovník sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 287 s. ISBN 80-7178-549-0.
16. MCNAIR, B. 2004. *Sociologie žurnalistiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 182 s. ISBN 80-7178-840-6.
17. MUSIL, L. 2004. „*Ráda bych Vám pomohla, ale...*“: dilemata práce s klienty v organizacích. Vyd. 1. Brno: Marek Zeman, 243 s. ISBN 80-903070-1-9.
18. MUSIL, L. a M. NEČASOVÁ. 2008. Zvládání nesourodých očekávání a morální orientace sociálních pracovníků. In: ŠRAJER, J. a L. MUSIL. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*. 1. vyd. České Budějovice: ALBERT. s. 83 – 106. ISBN 978-80-7326-145-0.
19. NAKONEČNÝ, M. 2009. *Sociální psychologie organizace*. Vyd. 2. Praha: Academia, 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9.
20. NAKONEČNÝ, M. 2005. *Sociální psychologie organizace*. Vyd. 1. Praha: Grada, 225 s. ISBN 80-247-0577-X.
21. NOVÁK, T. 2002. *O předsudcích*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 106 s. ISBN 80-7239-121-6.

22. REICHEL, J. 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Vyd. 1 Praha: Grada, 184 s. ISBN 978-80-247-3006-6.
23. ŘEZNÍČEK, I. 1994. *Metody sociální práce: podklady ke stážím studentů a ke kazuistickým seminářům*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 75 s. ISBN 80-85850-00-1.
24. SURVIO. Kvantitativní výzkum 1 – Úvod. In: *Survio.com* [online]. 4. ledna 2013. [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: <http://www.survio.com/cs/blog/serialy/kvantitativni-vyzkum-1-uvod#.Vnf9vxXhDcs>
25. SVEŘEPA, M. 2005. Sociální práce a média. *Sociální práce/ Sociálna práca: Probace a mediace*. [online]. 5(4), s. 111-119 . [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: <http://www.socialniprace.cz/soubory/2005-4-090221133531.pdf>.
26. THELENOVÁ, K. 2011. *Teorie sociální práce I*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 125 s. ISBN 978-80-7372-767-3.
27. URBAN, L., J. DUBSKÝ a K. MURDZA. 2011. *Masová komunikace a veřejné mínění*. Vyd. 1. Praha: Grada, 230 s. ISBN 978-80-247-3563-4.
28. ÚLEHLA, I. 2005. *Umění pomáhat: učebnice metod sociální práce*. Vyd. 3. Praha: SLON, 128 s. ISBN 978-80-86429-36-9.
29. VÁGNEROVÁ, M. 2005. *Základy psychologie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 356 s. ISBN 80-246-0841-3.
30. VELEMÍNSKÝ, M. 2009. *Vybrané kapitoly z pediatrie*. Vyd. 6. České Budějovice: JČU ZSF, 176 s. ISBN 978-80-7394-182-6.
31. VRTIŠKOVÁ, M. 2009. *Teorie a metody sociální práce*. Vyd. 1. Brno: Tribun EU, 210 s. ISBN 978-80-7399-877-6.
32. VÝROST, J. 2008. Postoje, jejich utváření a změna. In: VÝROST, J. a I. SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, s. 127 – 145. ISBN 978-80-247-1428-8.

8 PŘÍLOHY

Příloha 1 – Dotazník

- Vzdělání:** základní vyučen
 vyučen s maturitou středoškolské s maturitou
 vyšší odborné nebo vysokoškolské

Setkal (a) jste se někdy s profesí sociálního pracovníka?

- ano z vlastní zkušenosti
 ano, ale zprostředkovaně (předaná zkušenost někým jiným)
 jen z médií
 ne

Pokud jste na předchozí otázku odpověděl(a) „ano“, vyplňte následující otázky:

Jak často se s ním setkáváte?

- několikrát do měsíce 1x za měsíc
 párkrát do roka jiné .....

Jaká byla Vaše poslední zkušenost?

pozitivní	1	2	3	4	5	6	7	negativní
-----------	---	---	---	---	---	---	---	-----------